

İKİNCİ DEĞERLENDİRME NOTU

İKİNCİ RAPORUN ARDINDAN: VİZE SERBESTLİĞİ DİYALOĞUNDA ÖNE ÇIKANLAR

Ahmet CERAN
İKİNCİ Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

İKİNCİ RAPORUN ARDINDAN: VİZE SERBESTLİĞİ DİYALOĞUNDA ÖNE ÇIKANLAR

Ahmet CERAN, İKV Uzman Yardımcısı

Avrupa Komisyonu, Türkiye ile AB arasında devam etmekte olan vize serbestliği diyaloguna ilişkin ikinci değerlendirme raporunu, beklenenden de erken bir şekilde, 4 Mart 2016 tarihinde yayımladı. Rapor, Suriye’de süren çatışma ortamıyla birlikte gittikçe büyüyen göçmen kriziyle eş zamanlı hız kazanan Türkiye-AB ilişkilerinin geleceği açısından kilit önem taşıyor. Raporun Mart ayında açıklanacağı yönündeki ilk ipuçları, göçmen kriziyle mücadelede karşılıklı irade mesajlarının verildiği, 29 Kasım 2015 tarihli Türkiye-AB Zirvesinde gündeme gelmişti. Aynı Zirvede oluşan olumlu havayla birlikte Türk vatandaşlarının vizesiz Avrupa hayali için Ekim 2016, her zamankinden daha fazla zikredilen bir tarih haline gelmişti. Bu çerçevede İkinci Raporun, 7 Mart 2016 tarihinde bütün AB üye ülke liderlerinin katılımıyla gerçekleşmesi öngörülen ikinci Türkiye-AB Zirvesinden hemen önce açıklanması, stratejik bir hamle olarak görülebilir.

Türk vatandaşları için vizesiz Avrupa yolunda, Avrupa Komisyonu tarafından

20 Ekim 2014

ve

4 Mart 2016

tarihlerinde iki rapor yayımlandı.

Komisyunun Türkiye-AB Vize Serbestliği Diyaloğuna ilişkin Birinci Değerlendirme Raporu 20 Ekim 2014 tarihinde yayımlanmıştı. Birinci Raporda, Komisyon tarafından 72 ayrı kriterde, Türkiye'nin vize serbestliğine yönelik gerçekleştirmesi öngörülen reformlar ve Türkiye'nin bu alanlardaki performansı değerlendirilmışti. Birinci Raporda bahsi geçen 72 kriter, 5 ayrı tematik blokta mercek altına alınmıştı: Belge Güvenliği (Blok 1), G Yönetimi (Blok 2), Kamu Dzenliği ve Güvenliği (Blok 3), Temel Haklar (Blok 4), Düzensiz Göçmenlerin Geri Kabul (Blok 5). O tarihten bu yana İKV, Türk vatandaşlarına vizesiz Avrupa'nın kapılarını açacak bu 72 kritere ilişkin değerlendirmelerini ve tavsiyelerini üretmeye devam ediyor. 20 Ekim tarihinde yayımlanan Birinci Raporda Komisyonun kullandığı dil, toplumun büyük bir kesimi tarafından olumlu karşılanmış, olumlu bir hava oluşmuştu. 7 Mart 2016 tarihinde yayımlanan İkinci Değerlendirme Raporunda da benzer olumlu bir dilin hakim olduğu ve bu 72 kriter değerlendirilirken ilk bakışta Komisyonun yapıcı bir yaklaşım sergilediği göze çarpıyor. Ayrıca raporda ne sürülen kriter ve tavsiyelerin oldukça net ve llebilir olduğunu belirtmekte de fayda var.

Rapor dahilinde ne sürülen kriterler

5

ayrı blokta değerlendiriliyor:

Belge Güvenliği Bloğu (Blok 1)

G Yönetimi Bloğu (Blok 2)

Kamu Düzeni ve Güvenliği Bloğu (Blok 3)

Temel Haklar Bloğu (Blok 4)

Düzensiz Göçmenlerin Geri Kabul Bloğu (Blok 5)

İkinci Rapor; taraflar arasında, 26 şubat 2015, 14 Aralık 2015 ve 19 Ocak 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen yüksek düzey vize serbestliği diyalog toplantıları; Komisyonun Nisan-Haziran 2015 tarihleri arasında organize ettiği 7 ayrı teknik görev gücü ziyareti; 15 Haziran 2015 ve 19 Ocak 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen Ortak Geri Kabul Komite Toplantıları; 15 Ekim 2015 tarihli Türkiye-AB Ortak Eylem Planı ve 29 Kasım 2016 tarihli Türkiye-AB Zirvesi'nde toplanan görüş, bilgi ve veriler ışığında hazırlandı. Bu veriler ışığında, Birinci Raporda olduğu gibi İkinci Raporda da 5 ayrı

blokta, Ekim 2014 tarihinden bu yana vize serbestliği yol haritasının karşılanmasına yönelik atılan adımlar ve yerine getirilmesi gereken kriterler ortaya koyuluyor.

İkinci Raporun Belge Güvenliği Bloğunda (Blok 1) Öne Çıkanlar

Türkiye'nin Ekim 2014 tarihinden önceki dönemde de etkin reformlar gerçekleştirdiği belge güvenliği bloğu, Ekim 2014 tarihinden sonra da Türkiye'nin vize serbestliği yolunda en iyi performansı ortaya koyduğu ve Vize Serberstliği Yol Haritasında yer alan kriterlerin karşılanmasında en etkin hamleleri yerine getirdiği blok. Az sayıdaki biyometrik olmayan pasaportun da toplatılmasıyla birlikte, Türkiye'de güncel konjunktürde biyometrik özellikler taşımayan hiçbir pasaportun kalmamış olması, blok dahilinde atılan en olumlu adım kabul ediliyor.

Bilindiği üzere Birinci Raporda Komisyon, Türk yetkili makamların, geri toplatılması öngörülen pasaportların güvenli ve sahteciliğe mahal vermeyecek şekilde ortadan kaldırması gerektiğini öne sürmüştü. İkinci Rapor ışığında Komisyonun, bu alanda Türk yetkili makamların performansını olumlu karşıladığı, süresi geçmiş ve eski tip pasaportların ortadan kaldırılması işleminin başarıyla gerçekleştiği görülüyor. Öte yandan ilgili bölümde belirtildiği üzere, yakın bir tarihte biyometrik veriler içeren, 10 yıl geçerlilik süresine sahip nüfus cüzdanlarının yürürlüğe girmesi bekleniyor. Komisyon bu alanda Türkiye'nin aldığı teknik ve hukuki önlemleri olumlu karşılıyor.

Bununla birlikte şüphesiz, belge güvenliğine ilişkin bir takım alanlarda reform ihtiyacı devam ediyor. Öncelikli olarak ise, 2252/2004 sayılı Konsey Tüzüğu ile uyumlu, parmak izi dahil belirli biyometrik güvenlik işaretleri içeren pasaportların yürürlüğe girmesi gerekiyor. İkinci Raporla birlikte Komisyonun paylaştığı bilgilere göre, IPA fonları kapsamında Aralık 2015'in sonunda AB desteği ile bu alanda bir proje başlatılmış durumda.

Belge Güvenliği Bloğundaki kriterlerin yerine getirilebilmesi için

2252/2004 sayılı Konsey Tüzüğu

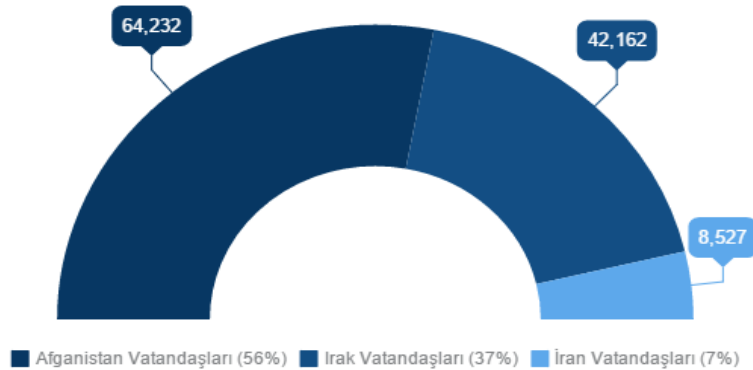
ile uyumlu; parmak izi içeren pasaportların yürürlüğe koyulması gerekiyor.

İkinci Raporun Göç Yönetimi Bloğunda (Blok 2) Öne Çıkanlar

Komasyon, Göç Yönetimi Bloğu kapsamında, Ekim 2014 tarihinden bu yana Türk yetkili makamların önemli reform hamleleri hayata geçirdiği görüşünde. Devam eden göçmen kriziyle birlikte, Göç Yönetimi Bloğu, İkinci Rapor dahilinde en fazla üzerinde durulan, en detaylı değerlendirmeleri içeren ve en uzun bölüm olma özelliği taşıyor. Göç yönetimi meselesi büyük ölçüde Suriye'deki çatışmalar ve Suriyeli göçmenlerle bağlantılı ele alınmış durumda.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün artan kapasitesi, İkinci Rapora en olumlu şekilde yansıyan gelişme. Bununla birlikte Suriyelilere yönelik olarak 22 Ekim 2014 tarihinde uygulamaya koyulan geçici koruma statüsü ve 15 Ocak 2016 tarihinden bu yana geçerli olan çalışma izni de İkinci Raporda öne çıkıyor. Geçici koruma statüsü ve Suriyelilere yönelik çalışma izinlerine ilişkin gelişmelerle birlikte Türkiye'nin Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi çekinceden İkinci Raporda bahsedilmediğinin de altını çizmek gerekiyor. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun İkinci Raporda, her fırsatta Komasyon tarafından referans gösterilmesinin yanı sıra, Kanunun etkin işleyişi için bir takım ileri önlemler bekleniyor. Komasyon, Kanun kapsamında uluslararası korumaya başvuranların işlemlerinin olabildiğince hızlı şekilde gerçekleşmesi, başvuruları reddedilen üçüncü ülke vatandaşlarının AB ülkelerine düzensiz yollarla geçiş yapma fırsatı bulamadan, temel hak ve özgürlükleri dikkate alınarak kaynak ülkelere geri gönderimlerinin sağlanması gerektiğini belirtiyor. Komasyon, Türk yetkili makamlar tarafından uluslararası koruma başvurularının zamanında ve etkin cevaplandırılması ve bu süreçlere ilişkin verilerin toplanması noktasında sorunların devam ettiği görüşünde.

2015'te Uluslararası Koruma Başvurusunda Bulunanlar (İlk 3 Ülke)

Bütün bu gelişmelere, bununla birlikte 26 ayrı kampta 250.00'den fazla sayıda Suriyeliye barınma ve hizmetlere ulaşım imkanı sağlanması, toplamda 2.5 milyonun üzerinde Suriyeliye geri göndermeme ilkesi kapsamında Türk sınırlarının açılmasının takdirle karşılanmasına rağmen, Türkiye'deki Suriyelilerin sosyal ve ekonomik entegrasyonuna ilişkin Komisyonun öne sürdüğü bir takım kriterler bulunuyor. Bu çerçevede Raporda paylaşılan, Türkiye'deki Suriyeli çocuklarının 400.000 kadarının eğitime erişiminin olmadığı yönündeki verilerin önümüzdeki dönemde üzerinde durulması gerekiyor.

Öte yandan Birinci Raporda önemle üzerinde durulan bir takım konuların aynı şekilde İkinci Raporda da benzer yer kapladığı görülüyor. Bunların başında Türkiye'nin AB üye ülke vatandaşlarına yönelik uyguladığı vizeler geliyor. Türk vatandaşlarına vizesiz Avrupa kapılarının açılabilmesi için, Türkiye'nin bütün AB ülkelerine aynı vize rejimini uygulaması, nihayetinde de vizeleri kaldırması bekleniyor. Halihazırda diğer AB ülkelerine yönelik vize uygulanmazken Avusturya, Belçika, Hırvatistan, GKRY, İrlanda, Hollanda, İspanya ve Birleşik Krallık vatandaşlarına yönelik vize uygulaması devam ediyor. Öte yandan, Türkiye'nin e-vize altyapısının geliştirilmesiyle birlikte bahsi geçen AB ülkelerinin vatandaşları için vize prosedürü kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleşse de, Komisyon, Türk e-vize sisteminde kayıtlı olan GKRY isminin BM standartlarına uygun olmadığı ve ayrımcılık teşkil ettiği görüşünde. Bu detay, doğrudan İkinci Raporda yer almasa da, Raporla birlikte yayımlanan Çalışma Belgesinde detaylı şekilde ele alınmış durumda. Dolayısıyla şuan birincil önem teşkil etmese dahi, bu meselenin, önümüzdeki dönemde vize serbestliği tartışmalarında Türk tarafının önüne sorun olarak çıkabilir.

Konunun bir diğer Raporda üzerinde durulan boyutu, düzensiz göçün kaynağı ülkelerin vatandaşlarına Türkiye tarafından uygulanan vizelerin niteliği. Komisyon, 2016 yılının başından bu yana Türkiye tarafından Suriye ve Irak vatandaşlarına vize zorunluluğu getirilmesinin üzerinde önemle duruyor ve olumlu karşılıyor. Suriye vatandaşlarının üçüncü ülkelere Türkiye'ye girişlerinde uygulanan vizelerin olumlu sonuç verdiği görülüyor ki, Komisyon verilerine göre, 1-7 Ocak 2015 tarihlerinde 41.718 Suriyeli limanlar ve havaalanları üzerinden Türkiye'ye giriş yaparken vize uygulamasının geçerli olduğu 8-18 Ocak 2016 tarihleri arasında bu yollarla Türkiye'ye giriş yapan Suriyelilerin sayısı 1.155'e düşmüş durumda.

Fakat Komisyon, Raporda Türkiye'yi, düzensiz göçün kaynağı diğer ülkelerin vatandaşlarına yönelik vize rejimini de gözden geçirmeye çağırıyor. Bu konuda Türkiye'nin, referans noktası olarak AB müktesebatını kabul etmesi gerektiği ve bu ülkelerle olabildiğince hızlı şekilde geri kabul anlaşmaları düzenlenmesi gerektiği belirtiliyor. Ayrıca düzensiz göç riski taşıyan üçüncü ülke vatandaşlarının sınırlarda ve havaalanlarında etkin kontrolünün sağlanması da vizesiz Avrupa yolunda Türkiye'nin yerine getirmesi gereken öncelikli konulardan biri.

Raporda üzerinde en fazla durulan konu ise, AB'ye giriş yapmak amacıyla Türk sınırlarından geçen düzensiz göçmenlerin sayısı. Komisyon, Türk yetkili makamların, düzensiz göçmenlerin Türkiye üzerinden AB'ye geçişini yeterli oranda önleyemediği

görüşünde. İkinci Raporda, 2015 yılında Türk kara ve deniz sınırları üzerinden AB'ye geçiş yapan düzensiz göçmenlerin sayısı 888.457 olarak kaydedildi. Bu sayının, 2014 yılında Türkiye üzerinden AB'ye geçiş yapan düzensiz göçmenlerin 17 katı olduğu belirtildi. Öte yandan sorunun devam ettiği ve 2016 yılının Ocak ayında 68.650 düzensiz göçmenin AB'ye Türkiye üzerinden geçiş yaptığı belirtildi. Bu çerçevede, İkinci Raporda, ilgili Türk sınır güvenlik birimlerinin kapasitesi de konuyla bağlantılı olarak gündeme alındı.

2015 yılında Türkiye üzerinde

888.457 (önceki yılın 17 katı)

düzensiz göçmen ve mülteci, AB'ye giriş yaptı.

Türk Sahil Güvenlik Teşkilatı'nın Ekim 2014 tarihinden bu yana gerçekleştirdiği çalışmaların ve kapasitesinin artırılmasının, Komisyon tarafından yakından takip edildiği görülüyor. İkinci Raporda, Türk Sahil Güvenlik Teşkilatının, 2015 yılında, 2014 yılından yedi katı daha fazla sayıda AB'ye geçiş yapmaya çalışan düzensiz göçmeni tutukladığı veya kurtardığı belirtiliyor. Öte yandan İkinci Raporda hem Sahil Güvenlik Teşkilatının hem de Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın modernizasyonunun yeterli ölçüde sağlanmadığının altı çiziliyor. Bu noktada belirtilmelidir ki, önceki raporda önemli yer kaplayan entegre sınır yönetimi ve sınır yönetiminin sivilleştirilmesi konularına İkinci Raporda değinilmemekte. Fakat Polis ve Jandarma Teşkilatları dahilinde insan ticareti ve kaçakçılığıyla mücadeleye yönelik kurulan birimler olumlu karşılanıyor.

İkinci Rapora yansıdığı üzere Komisyon, AB'ye düzensiz göçmen akınının önüne geçilebilmesi için Türkiye ile Yunanistan ve Bulgaristan arasındaki işbirliğine büyük önem veriyor. Bu üç ülke tarafından Capitan Andreevo sınır noktasında kurulması öngörülen merkez, daha önce İKV'nin haftalık e-bülteninde de yer bulmuştu. Komisyon, İkinci Raporda, bu merkezin ivedi şekilde kurulması gerektiğini öne sürüyor. Halihazırda merkezin çalışmaya başlamasına yönelik anlaşmanın hızlı bir şekilde yürürlüğe girmesinin vize serbestliği diyaloguna olumlu yansıtacağını belirtmek mümkün. Ayrıca Türk ve Yunan Sahil Güvenlik Birimleri ve diplomatik temsilcilikler

arasında işbirliğinin artırılması da atılan adımlara rağmen tam anlamıyla karşılanmamış olan kriterler arasında.

İkinci Raporun Kamu Düzeni ve Güvenliği Bloğunda (Blok 3) Öne Çıkanlar

İkinci Raporda açıkça ifade edildiği üzere, Komisyon, Birinci Raporun kamuoyu ile paylaşıldığı 20 Ekim 2014 tarihinden bu yana Türk yetkili makamların bu bloğa ilişkin stratejik ve hayati reformlar gerçekleştirmediği görüşünde. Birinci Raporda öne sürülen kriter ve önerilerin, birinci ve ikinci bloktakinden daha az oranda uygulamaya koyulabildiği ifade ediliyor.

Kamu Düzeni ve Güvenliği Bloğu kapsamında Türkiye’de adli ve cezai meselelere ilişkin yapısal reformların gerçekleştirilmesi ve kriterlerin karşılanabilmesi için Komisyon, Türkiye-AB Vize Serbestliği Yol Haritasında belirtilen uluslararası sözleşmelere ve AB müktesebatına uyum sağlanmasını; bunlara uyumlu iç hukuk düzenlemelerinin yürürlüğe koyulmasını en temel gereklilik olarak görüyor. Öte yandan yol haritasında yer alan çok sayıda uluslararası nitelikte belgenin henüz imzalanmadığı, onaylanmadığı veya yürürlüğe koyulmadığı görülüyor. Yol haritasında belirtilen 4 adet Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin onaylanması, Rapora olumlu yansıyan gelişmeler arasında kabu edilse de ilgili sözleşmelerin ulusal mevzuatta nasıl yer bulacağı soru işareti. Özellikle 19 Şubat 2016 tarihinde onaylanan Kişisel Verilerin Korunmasına ilişkin 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşme’nin öne sürdüğü, AB ve Avrupa Konseyi standartlarında bir kişisel verilerin korunması kanununun oluşturulması büyük önem taşıyor.

Öte yandan üçüncü blok kapsamında öne sürülen bir diğer öncelikli kriterin karşılanabilmesi, Europol ve Eurojust ile etkin işbirliğinin sağlanabilmesi için de Türkiye’nin AB standartlarında bir kişisel verilerin korunması mevzuatını uygulamaya koyması gerekiyor. Birinci Raporun açıklandığı tarihten bu yana İKV, kişisel verilerin korunması alanında AB standartlarını paylaşmaya, güncel durumu ortaya koymaya ve ilgili paydaşlara tavsiyelerde bulunmaya devam ediyor. İKV’nin 2015 yılı boyunca vurguladığı ve İkinci Rapora yansıdığı üzere, kişisel verilerin korunması alanında temel hak ve özgürlükleri dikkate alan, AB standartlarında bir kanunun oluşturulması, üçüncü blok kapsamındaki en öncelikli kriter olarak dikkat çekiyor. Dolayısıyla TBMM’de görüşmeleri süren tasarı halindeki Kişisel Verilerin Korunması Kanunuyla birlikte kurulması öngörülen denetim mekanizmasının bağımsız, Kanun kapsamında yetkili kamu kurumlarının kişisel verilere ulaşımını öngören istisnai hallerin net, açık ve temel değerlerle uyumlu olması gerektiğini bir kez daha hatırlatmakta fayda var. Öte yandan 108 sayılı Sözleşme’nin 181 sayılı Ek Protokolünün de onaylanması gerekiyor.

Türkiye’nin Kamu Düzeni ve Güvenliği Bloğu çerçevesinde reformlarını hızlandırması beklenen bir diğer alan yolsuzlukla mücadele. Komisyon, yolsuzlukla mücadeleye yönelik yeni bir ulusal eylem planı oluşturulması gerektiğini öne sürüyor. GRECO tavsiyeleriyle uyumlu şekilde oluşturulması öngörülen bu eylem planının, sivil toplum ile yeterli oranda istişare edilerek hazırlanması büyük önem taşıyor. Ayrıca eylem

planının etkin şekilde uygulandığını garanti altına alan şeffaf ve bağımsız bir denetim mekanizması kurulması gerektiği de belirtiliyor. Blok kapsamında üzerinde özellikle durulan bir diğer konu, insan ticareti ile mücadele. Komisyon bu alanda, son dönemde onaylanan ilgili Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne uyumlu bir yasal mevzuatın oluşturulmasını ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün insan ticareti ile mücadele kapasitesinin artırılması gerektiğinin altını çiziyor. Göç İdaresi'nin insan ticareti ile mücadele kapasitesinin geliştirilmesi, şüphesiz ki eş zamanlı olarak ikinci bloktaki bir takım kriterlerin karşılanmasına da olumlu katkı sağlayacaktır.

İkinci Raporun Temel Haklar Bloğunda (Blok 4) Öne Çıkanlar

Komisyon, temel haklar alanında çok sayıda kriterin yerine getirilmiş olduğunu öne sürse de, belirli alanlarda daha ileri aşama reformların gerekli olduğunun altını çiziyor. İkinci Raporda yer alan değerlendirmeler, özellikle Terörle Mücadele Kanununun AB müktesebatıyla uyumlaştırılması, Roman kökenli vatandaşların toplumsal entegrasyonu ve AIHM içtihadı ile AIHS'e uyumun sağlanmasına yoğunlaşıyor.

Rapor dahilinde Komisyon, ayrımcılıkla mücadeleye, yukarıda bahsi geçen alanların hepsiyle bağlantılı şekilde önem gösteriyor ve bu alanda devam eden mevzuat çalışmalarının, AB standartlarıyla uyumlu olması gerektiğinin altını çiziliyor. Dolayısıyla bu çalışmaların sivil toplumun ve kamuoyunun bütün kesimlerinin hassasiyetlerini gözetir nitelikte olması, AB'ye uyumun ötesinde toplumsal kazanımlar açısından da kritik bir mesele.

Öte yandan İkinci Raporda AIHS'e uyuma ilişkin ilginç bir gelişme göze çarpıyor. Hem Türkiye-AB Katılım Müzakerelerinin 23 numaralı faslı hem de Türkiye-AB Vize Serbestliği Yol Haritası dahilinde, uzun süreden bu yana Türkiye'nin, AIHS'nin 4 ve 7 sayılı Ek Protokollerini onaylaması gerektiği öne sürülüyordu. İkinci Raporda ise bu protokollerin onaylanması veya "alternatif olarak" Türk mevzuatında ek protokollerin öne sürdüğü reformları içeren düzenlemelerin gerçekleştirilmesi gerektiği belirtiliyor. Dolayısıyla Raporda yer alan ifadeler, çeşitli sebeplerden ötürü bu ek protoller yürürlüğe girmese dahi, ilgili reformların gerçekleştirilmesi halinde kriterin karşılanmış sayılabileceği şeklinde yorumlanabilir.

İkinci Raporun Düzensiz Göçmenlerin Geri Kabulü Bloğunda (Blok 5) Öne Çıkanlar

Bu alanda Komisyonun en çok üzerinde durduğu konu, Türkiye ile halihazırda geçerli geri kabul anlaşmasının daha etkin şekilde işlemesi. Türkiye'nin Yunanistan tarafından ortaya koyulan geri kabul taleplerine zamanında yanıt vermesi, olumlu geri dönüşlerin sayısını artırması, reddedilen geri kabul taleplerine ise net açıklamalar getirmesi bekleniyor. Türkiye ile Yunanistan arasında 21-22 Aralık 2015 tarihlerinde gerçekleştirilen toplantının, eksikliklerin giderilmesi noktasında olumlu bir hamle

olarak değerlendirilmesi gerekiyor. Dolayısıyla, kritik bölgelerde tarafların etkin iletişimini sağlayacak irtibat noktaları oluşturulması gündemde.

Öte yandan Türkiye ile AB arasında imzalanan geri kabul anlaşmasının gereklerinin de 1 Haziran 2016 tarihinden itibaren etkin bir şekilde yerine getirilmesi, vize serbestliği yol haritasının öne sürdüğü kriterlerin karşılanması için temel gerekliliklerden biri. Mayıs 2015 tarihinden bu yana İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Türkiye'nin geri kabul yükümlülüklerine ilişkin yetkili makam rolünü üstleniyor. O tarihten itibaren Yunanistan tarafından gerçekleştirilen geri kabul başvurularına olumlu geri dönüş sayılarında gözle görülür bir artış olduğu dikkat çekiyor.

Sonuç Yerine: Her Zamankinden Olumlu Bir Tablo

4 Mart 2016 tarihinde yayımlanan raporun, bu alanda çalışan uzmanları, akademisyenleri, sivil toplum temsilcilerini, danışmanlık şirketi yetkililerini, siyasi risk analistlerini ve akıllara gelebilecek pek çok zümreyi şaşırttığını söylemek yanlış olmaz. 2015 yılında üst üste gerçekleşen genel seçimlerle ve hükümetin kurulamamasıyla birlikte oluşan siyasi iklimin sonucu olarak 2015 yılında vize serbestliğine yönelik reformlar istenen hızla gerçekleşmemiş ve vizesiz Avrupa için daha önce de zikredilmeye başlayan 2016 yılı, gerçek dışı bir hayale dönüşmüştü. Öte yandan 2015 yılının sonu ve 2016 yılının başından itibaren Türkiye-AB ilişkilerinin kazandığı hızla, göçmen krizinin Türk iç ve dış siyaseti açısından kilit bir role ulaşmasıyla ve teknik reformlara verilen önemin artmasıyla birlikte tablonun değişmeye başladığı görülüyor.

Yukarıda detaylı şekilde değerlendirilen İkinci Raporda olumlu bir dilin hakim olduğunu, öne sürülen "ev ödevlerinin" önemli bir bölümünün, siyasi irade ortaya koyulması halinde kısa vadede gerçekleştirilebileceğini ifade etmek gerek. Hatta Cenevre Sözleşmesi'nden kaynaklı coğrafi çekinceler, entegre sınır yönetimi ve sınır yönetiminin sivilleşmesi ile temel haklara ilişkin bir takım kriterlerin, önceki rapora kıyasla üzerinde durulmadığı görülüyor. Bununla birlikte Rapordaki ana gündemi göçmen krizinin oluşturduğu dikkat çekiyor. Türkiye üzerinden AB'ye yönelik olarak gerçekleşen düzensiz göç akınına ilişkin meseleler, 5 blokta da Türkiye'nin önüne ev ödevi olarak koyuluyor. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde, en azından orta vadede Türk vatandaşlarına vizesiz Avrupa'nın kapılarının açılabilmesi için Türkiye'nin, sınırları üzerinden gerçekleşen düzensiz göçü kontrol altına alması birincil öncelik gibi duruyor.

Ayrıca bir takım temel alanlarda da Türkiye-AB Vize Serbestliği Yol Haritası'nın karşılanması için gerekli adımların atılması, eleştirilerin dikkate alınması ve gerekli durumlarda daha ileri iyileştirmelerin yapılması gerekiyor. Bu alanların başında veri güvenliği reformu geliyor. TBMM'de tasarı halindeki Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun AB ve Avrupa Konseyi standartları dikkate alınarak, sivil toplumun hassasiyetleri gözetilerek ve temel hak ve özgürlükler garanti altına alınarak yürürlüğe koyulması, kısa vadede vize serbestliği serüvenini en fazla olumlu etkileyecek reformlardan biri. İkinci olarak ise hem göç yönetimi hem de geri kabul sisteminin

işlemesi ile bağlantılı olarak, Yunanistan ile işbirliğinin artırılması konusuna Komisyon tarafından büyük önem verildiği görülüyor. Tarafların hem diplomatik temsilcilikleri hem de sınır kontrol birimleri arası işbirliğinin artırılması, bu süreçte Türkiye'nin elini güçlendirebilir. Son olarak 1 Haziran'da uygulamaya başlayacak geri kabul sistemine bütün taraflar odaklanmış durumda. Türkiye'nin o tarihten önce hem sınırdaki tesislerini, hem idari ve teknik altyapısını, etkin, hızlı, çalışır bir geri kabul sistemini hayata geçirebilecek kapasiteye taşıması, vizesiz Avrupa için en elzem önceliklerden biri.

Sonuç olarak, olumlu bir raporla ve kısa vadede gerçekleştirilebilir kriterlerle karşı karşıyayız. Genişleme yorgunluğu yaşayan Avrupa ve reform yorgunluğu yaşayan Türkiye için vize serbestliği diyalogunun benzersiz bir yenilenme ve başarı deneyimine dönüşmesini umuyoruz. Bütün bu öngörülerde bulunurken, temkinli şekilde müzakere masasında kalmak gerektiğini, Schengen Sisteminin tehlikede olduğu ve AB'de popülist iklimin hız kazandığı bir dönemde beklenmedik gelişmeler, süreci yavaşlatabilecek ulusal, bölgesel ve küresel dinamikler ortaya çıksa dahi siyasi iradenin korunması ve her şartta teknik reformlara devam edilmesi gerektiğinin altını çiziyoruz.